

JOSEPH S. NYE, JR

S-a sfârșit
oare,
secolul
american?

Introducere de PAUL DOBRESCU

Traducere din limba engleză de
ONDINE CRISTINA DASCĂLIȚA

comunicare (●) **ro**

Redactor: Carmen Botoșaru
Tehnoredactor: Olga Machin

Translated from Joseph S. Nye, Jr.,
Is the American Century Over?
First published in 2015 by Polity Press

Copyright © Joseph S. Nye, Jr. 2015
All rights reserved.

This edition is published by arrangement with
Polity Press Ltd., Cambridge.

Copyright © Editura COMUNICARE.RO, 2015,
pentru prezenta ediție în limba română
Toate drepturile asupra prezentei ediții în limba română aparțin
Editurii COMUNICARE.RO.

Editura COMUNICARE.RO este departament în cadrul Școlii Naționale de
Studii Politice și Administrative, Facultatea de Comunicare și Relații Publice.

SNSPA, Facultatea de Comunicare și Relații Publice
Str. Povernei, nr. 6
010643 București
România
www.editura.comunicare.ro
E-mail: editura@comunicare.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

NYE, JOSEPH S., JR

S-a sfârșit oare secolul american? / Joseph S. Nye, Jr.;
trad.: Ondine Cristina Dascălița; introd. Paul Dobrescu. –
București: Comunicare.ro, 2015

ISBN 978-973-711-535-5

I. Dascălița, Ondine Cristina (trad.)

III. Dobrescu, Paul (introd.)

CUPRINS

Introducere / 5

1. Crearea secolului american / 17

2. Declinul american? / 31

3. Competitori și declin relativ / 39

4. Ascensiunea Chinei / 61

5. Declin absolut:

Este oare America asemenea Romei? / 85

6. Transferuri de putere și
complexitate globală / 107

7. Concluzii / 125

Lecturi suplimentare / 139

Note / 145

Mulțumiri / 157

CREAREA SECOLULUI AMERICAN

S-a sfârșit oare secolul american? Mulți zic că da. Sondajele de opinie din ultimii ani au arătat că, în 15 din 22 de țări incluse în sondaj, cei mai mulți respondenți au declarat că Statele Unite au fost deja sau urmează să fie înlocuite de China ca primă putere a lumii. Dintr-un sondaj Pew realizat în 2014 reiese că doar 28 la sută dintre americani consideră că țara lor „este mai presus decât toate celelalte”, în comparație cu 38 la sută în 2011. Cu toate acestea, după cum puncta cu umor Mark Twain, „știrile despre moartea mea au fost extrem de exagerate”.

După ce America și-a obținut independența în secolul al XVIII-lea, politicianul britanic Horace Walpole se plângea că Marea Britanie a fost redusă la nivelul Sardiniei. În realitate, Marea Britanie era pe cale să se transforme datorită revoluției industriale, păstrându-și pentru al doilea secol la rând statutul de putere globală. La mijlocul anilor 1980, un economist de la Massachusetts Institute of Technology (MIT) se întreba de ce

oare, în vreme ce imperiul britanic a durat două secole, „după 50 de ani noi o luăm în jos”?¹ În ajunul prăbușirii imperiului sovietic, în urma căreia Statele Unite au rămas unica supraputere a lumii, cărți cu mare succes de public comparau situația din SUA cu declinul Spaniei lui Filip al II-lea. Iar după ce Statele Unite au devenit unica supraputere într-o lume unipolară, un cunoscut politolog a prezis că situația asta se va sfârși rapid.² Cu asemenea pilde preventivoare în minte, se impune o oarecare modestie în încercarea de a răspunde la întrebarea din titlul nostru.

Când a început secolul?

Mai întâi trebuie să lămurim ce înțelegem prin „secolul american”. Când a început? O dată posibilă ar fi sfârșitul secolului al XIX-lea, când Statele Unite au devenit cea mai mare putere industrială a lumii. La începutul secolului al XX-lea, Statele Unite reprezentau aproape un sfert din economia lumii, iar acest lucru încă era valabil în ajunul celui de-al Doilea Război Mondial.³ Cum acest război a distrus toate economiile majore în timp ce economia americană devenea tot mai puternică, Statele Unite au ajuns să reprezinte aproape jumătate din economia mondială în perioada postbelică imediată. Treptat, celelalte economii și-au revenit și s-au dezvoltat, parțial datorită politicilor americane, iar cota exagerată deținută de americani în economia mondială a revenit la dimensiunea de dinainte de

război, de aproximativ un sfert din total, nivel la care s-a menținut pentru tot restul secolului. Dar cum această „întoarcere la normalitate” a însemnat reducerea treptată, din 1945 până în 1970, a cotei deținute de America, s-a creat impresia unui declin al Americii.

Dacă ne raportăm la statutul de țară cu cea mai mare economie a lumii, secolul american coincide în linii mari cu secolul al XX-lea, atingând punctul culminant la mijlocul secolului, și se va sfârși aproximativ în următorul deceniu când, după calculele analiștilor, economia Chinei o va depăși pe cea a Statelor Unite și China va deveni cea mai puternică economie a lumii. Aplicând „paritatea puterii de cumpărare”, o divizie a Băncii Mondiale consideră că în ceea ce privește totalul produsului intern brut (PIB) China a depășit deja Statele Unite⁴. Alte estimări, ce măsoară economiile după rata de schimb valutar, sugerează că în următorul deceniu China va deveni cea mai mare economie a lumii. Să însemne oare aceasta sfârșitul secolului american?

Nu cu tot dinadinsul. Putere înseamnă capacitatea de a obține rezultatele dorite, și există trei căi de a realiza acest lucru: prin coerciție (cu bățul); prin răsplată (cu morcovul); și prin persuasiune ori ademenire. Bățul și morcovul sunt forme de putere *hard*; ademenirea și persuasiunea se numesc putere *soft*. Toate aceste dimensiuni ale puterii sunt la fel de importante și, de aceea, pentru a defini secolul american, nu trebuie luată în considerare doar puterea economică singură. De pildă, când Statele Unite au devenit cea mai mare economie la sfârșitul secolului al XIX-lea, ele nu erau

considerate un jucător major în balanța globală a puterii, până când președinții Theodore Roosevelt și Woodrow Wilson au investit o parte din această putere economică în resurse militare. Ba mai mult, chiar și atunci când o țară are resurse de putere însemnate, ar putea prea bine să aibă capacități reduse de conversie a puterii, cum a fost cazul Statelor Unite în anii 1930 când aveau cea mai mare economie, dar urmau o politică izolaționistă. Astfel, atunci când China va depăși Statele Unite ca economie, nu vom asista în mod automat la sfârșitul secolului american, dacă luăm în considerare toate cele trei dimensiuni ale puterii: economică, militară și *soft*. (Dimpotrivă, după cum vom vedea în cele ce urmează, mărimea PIB-ului este doar unul dintre aspectele puterii economice.)

Un mod mai util de a defini și data secolul american nu se limitează la resursele de putere, ci are în vedere și căile prin care Statele Unite au folosit acele resurse pentru a influența balanța globală a puterii.⁵ În secolul al XIX-lea, americanii și-au folosit puterea economică pentru a face comerț cu restul lumii, dar jucau un rol minor în balanța globală de putere. Urmând sfatul lui George Washington de a evita alianțe încurcate și Doctrina Monroe care se concentra asupra emisferei vestice, Statele Unite au jucat doar un rol minor în balanța globală. Statele Unite nu aveau o armată permanentă mare, iar în anii 1880 forțele navale ale Statelor Unite erau mai mici decât cele din Chile. Americanii nu evitau puterea militară (mărturie stau Mexicul și populația americană indigenă), dar atitudinea SUA față de marile

puteri europene era una de izolare. În scurtul război hispano-american din 1898, Statele Unite au luat Cuba, Puerto Rico și Filipinele de la o Spanie aflată în declin; dar acea perioadă de imperialism global a fost una scurtă. În vreme ce Theodore Roosevelt construia marina americană și se mai ocupa printre altele și de diplomatie globală, politica externă a Americii rămânea concentrată asupra emisferei vestice.

O mare schimbare a reprezentat-o intrarea Americii în Primul Război Mondial. Michael Lind susținea cu puțin timp în urmă:

Secolul American a început în 1914. În acest an, Secolul American s-a încheiat. Politica externă a Americii este în stare de colaps, economia Americii nu merge tocmai bine, iar democrația americană e la pământ. Zilele când alte țări priveau spre Statele Unite ca la un model de prudență în politica externă, de capitalism democratic și de democrație liberală par să fi trecut. Secolul American, 1919-2014. RIP.⁶

Ce-i drept, în 1917 Woodrow Wilson a pus capăt tradiției și, pentru prima oară, a trimis trupe americane să lupte în Europa. Ba mai mult, a propus o Ligă a Națiunilor care să organizeze securitatea colectivă pe o bază globală. După ce Senatul a respins propunerea ca America să devină membră a Ligii și după ce trupele s-au întors acasă, America „a revenit la normalitate”. Deși erau de acum un factor major în balanța de putere globală, Statele Unite au devenit primejdios de izolaționiste în